

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและลักษณะของทัศนคติ

ทัศนคติไม่ใช่สิ่งที่มีมาแต่กำเนิด บุคคลเกิดทัศนคติขึ้นได้จากการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์¹ ทัศนคติคือ ความสัมพันธ์ที่บุคคลมีต่อบุคคลอื่นต่อสภาพการณ์ หรือเหตุการณ์ และความคิดเห็นต่าง ๆ บุคคลสามารถมีทัศนคติในเรื่องต่าง ๆ ได้มากมายเนื่องจากการเรียนรู้ ได้รับประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ มีผู้ให้ความหมายของทัศนคติต่าง ๆ กัน เช่น

เทอร์สโตน (L.L. Thurstone) ให้ความหมายว่าทัศนคติเป็นเรื่องของความชอบ ไม่ชอบ ความลำเอียง ความคิดเห็น ความรู้สึกและความเชื่อมั่นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง การวัดทัศนคติจึงวัดโดยตรงไม่ได้ แต่เราสามารถวัดในรูปของความความคิดเห็น (Opinion) หรือ จากการแสดงออกทางภาษา (Verbal Expression) แต่การวัดเช่นนี้ ถ้าผู้ตอบไม่ตอบตรงกับใจจริงแล้ว การวัดจะเกิดความไม่แน่นอนขึ้น ซึ่งผู้ทำการวัดจะต้องใช้วิธีการเฉพาะตัดสินแน่นอนอีกครั้ง²

นิวคอมบ์ (Theodore Newcomb) ทัศนคติเป็นความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่มีต่อประสบการณ์ที่มนุษย์เราได้รับ อาจจะมีมากหรือน้อยก็ได้³ ทัศนคตินี้จะแสดงออกทางด้านพฤติกรรมสองลักษณะ คือการแสดงออกในลักษณะของความตั้งใจ ความชอบ

¹Muzafer Sherif and Carolyn W. Sherif, Social Psychology (New York: Harper and Row, Publishers, 1969), p. 334.

²L.L. Thurstone, "Attitude can be Measures," Reading in Attitude Theory and Measurement, ed. Martin Fishbein (New York: John Wiley and Sons, Inc., 1967), pp. 77-89.

³Theodore Newcomb, Social Psychology (New York: The Dryden Press Publishers, 1954), p. 128.

เห็นด้วย หรือเห็นชอบ ทักษคติเช่นนี้ทำให้คนอยากปฏิบัติ อยากได้ อยากเข้าใกล้สิ่งนั้น และลักษณะเช่นนี้เรียกว่าทัศนคติทางบวก (Positive Attitude) อีกลักษณะหนึ่งคือ ทัศนคติทางลบ (Negative Attitude) คนจะแสดงออกทำนองไม่พึงพอใจ ไม่ชอบหรือไม่เห็นด้วย ทำให้เกิดความเบื่อนาย ซึ่งซึ่ง อยากหนี อยากอยู่ให้ห่างจากสิ่งนั้น ส่วนทัศนคติอีกแบบหนึ่งคือ ความรู้สึกเฉย ๆ ไม่ชอบ ไม่เกลียด เป็นทัศนคติแบบกลาง ๆ

กิลด์ฟอร์ด (Guildford) กล่าวว่า ทัศนคติหมายถึงอารมณ์ที่ซับซ้อนของบุคคลในอันที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับ ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งของหรือสภาพการณ์ เช่น บุคคล สถาบัน หรือเรื่องราวทางสังคม¹

การ์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good) ได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่าเป็นความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจเป็นการเข้าหา หรือต่อต้านสภาพการณ์บางอย่าง บุคคลหรือสิ่งใด ๆ เช่น ความรัก เกลียด กลัว หรือไม่พอใจต่อสิ่งนั้น ๆ²

เดอเซกโก (DeCecco) กล่าวว่าทัศนคติของมนุษย์นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงไปเพราะอิทธิพลทางการเมืองและสังคม การแสดงออกของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความเชื่อ ความรู้สึก การกระทำอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง ดังนั้นเมื่อการกระทำแสดงออกตลอดจนความคิดต่าง ๆ ของบุคคลที่แสดง ออกความแนวคิดเดิมเกิดขัดแย้งกับสภาพสังคมจริง ๆ จึงทำให้ทัศนคติของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปได้³

¹ J.P. Guildford, General Psychology (New York: Nostrand Company, Inc., 1949), p. 336.

² Carter V. Good, Dictionary of Education, 2d ed. (New York: McGraw-Hill Book Company, 1959), p. 48.

³ John P. DeCecco, " Attitude Change in the Classroom, " Encyclopedia of Education (New York: Macmillan Publishing Co., 1971), p. 397.

อัลพอร์ต (Allport) ให้ความหมายของทัศนคติว่าเป็นสภาพความพร้อมของจิตใจและประสาทที่เนื่องจากการได้รับประสบการณ์อันมีผลโดยตรงต่อการตอบสนองของบุคคล ต่อสรรพสิ่ง และสภาพการณ์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น¹

อนาสตาซี (Anne Anastasi) กล่าวว่าทัศนคติหมายถึง ความโน้มเอียงที่จะแสดงออกทางชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น เชื้อชาติ ธรรมเนียม ประเพณี หรือสถาบันต่าง ๆ ทัศนคติไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง แต่สามารถสรุปพาดพิง(Inferred) จากพฤติกรรมภายนอกทั้งที่ใช้ภาษาและไม่ต้องใช้ภาษา²

โบการ์ดัส (Bogardus) ทัศนคติคือ แนวโน้มของกิริยาอาการที่จะเห็นด้วยหรือต่อต้านบางสิ่งบางอย่างของสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้แล้วแต่จะเห็นว่าสิ่งนั้นมีค่าทางบวกหรือทางลบ³

เกรช และ ครัทฟิลด์ (Krech and Cruthfield) ให้ความหมายว่าทัศนคติคือการรวมตัวอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างแรงจูงใจ อารมณ์ การรับรู้ และความคิด ความเข้าใจของบุคคลแต่ละบุคคล⁴

เฟรเดอริก เจ แมคโดนัลด์ (Frederic J. McDonald) กล่าวว่าทัศนคติคือ ความโน้มเอียงที่จะแสดงพฤติกรรมในทางใดทางหนึ่ง หรือคือความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมออกในทางใดทางหนึ่ง⁵

¹Gordon Allport, Handbook of Social Psychology (Clark : University Press, Massashusett, 1935), p. 418.

²Anne Anastasi, Psychological Testing, 3d ed. (New York: Macmillan Publishing Co., 1968), pp. 479-480.

³Bogardus, Fundamental of Social Psychology, 2d ed. (New York: ES. Century, 1931), p. 62.

⁴D. Krech and R. Cruthfield, Theory and Problems of Social Psychology (New York: McGraw-Hill, Book Co., 1948), p 223.

⁵Frederic J. McDonald, Educational Psychology (San Francisco: Wadsworth Publishing Co., 1959), p. 564.

ฮิลการ์ด (Hilgard) : กล่าวว่าทัศนคติหมายถึง พฤติกรรมหรือความรู้-
 สึกครั้งแรกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คือแนวความคิดใจหรือต่อสภาพการณ์ใดในทางเข้าหาหรือ
 หนีออกห่าง และเป็นความพร้อมที่จะตอบสนองในทางที่เอื้อเอียงไปในลักษณะเดิมเมื่อได้
 พบกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งอีก¹

นูนัลลี (Nunnally) : สรุปลักษณะสำคัญของทัศนคติไว้ 3 ประการ คือ

1. ทัศนคติ เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือเกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ไม่ใช่เป็นสิ่งที่คิดตัวมาแต่กำเนิด
2. ทัศนคติเป็นสภาวะทางจิตที่มีอิทธิพลต่อการคิด และการกระทำของบุคคล เป็นอันมาก เพราะเป็นส่วนประกอบที่กำหนดแนวทางว่า ถ้าบุคคลประสบสิ่งใดแล้ว บุคคลนั้นจะมีท่าทีต่อสิ่งนั้น ๆ ในลักษณะอย่างไรอย่างหนึ่ง
3. ทัศนคติ เป็นสภาวะทางจิตที่มีแนวโน้มค่อนข้างจะถาวรพอสมควร ทั้งนี้ เนื่องจากแต่ละบุคคลต่างสะสมประสบการณ์ การรับรู้มาเป็นอันมาก²

ในเรื่องทัศนคติ มีลักษณะสำคัญ 3 ประการที่ต้องทำการศึกษาคือ

1. ทิศทางของทัศนคติ (Direction) หมายถึงทัศนคติทางบวกได้แก่ ความเอื้อเอียงของอารมณ์ในทางชอบ คล้อยตามหรือเห็นด้วย กับทัศนคติทางลบ ได้แก่ ความรู้สึกเกลียด ต่อต้าน หรือไม่เห็นด้วย
2. ระดับของทัศนคติ (Magnitude) : หมายถึงการที่บุคคลแสดงความรู้-
 สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความรู้สึกอาจมีระดับเพียงผิวเผิน หรือระดับที่ลุ่มลึก ทัศนคติระดับผิว-
 เผินจะไม่มี ความคงที่ แน่นนอน เปลี่ยนแปรง่าย ส่วนทัศนคติระดับลึกจะคงทนถาวร

Ernest R. Hilgard, Introduction to Psychology 3d ed.
 (New York: Harcourt, Brace & World, Inc., 1962), p. 564.

²Jun C. Nunnally, Tests and Measurement (New York: McGraw-
 Hill Book Company, 1959), pp. 300-301.

3. ความเข้มของทัศนคติ (Intensity) หมายถึงปริมาณของความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะปรากฏออกมาในรูปของการแสดงออกของความรู้สึกนึกคิดต่อสิ่งนั้น มากน้อยเพียงใด¹

อย่างไรก็ตาม ทัศนคติดังกล่าวประกอบพื้นฐานที่สำคัญได้แก่

1. ความรู้ความเข้าใจ (Cognitive) มีขอบเขตรวมคลุมถึงความคิดเห็น ความเชื่อที่มีต่อสิ่งของหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ
2. ความรู้สึก (Affective) เช่นความรัก ความโกรธ ความชอบ หรือ ความเกลียดชังต่อสิ่งต่าง ๆ
3. พฤติกรรม (Behavior) เป็นการประพฤติ ปฏิบัติ การแสดงออกที่สามารถสังเกตได้²

จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคล เป็นพฤติกรรมภายใน ซึ่งเราสามารถที่จะสังเกตและวัดได้ โดยดูจากพฤติกรรมภายนอกการกระทำและปฏิบัติ เพราะฉะนั้น แบบวัดทัศนคติที่นำมาใช้ก็สามารถวัดได้อย่างใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งการวัดทัศนคติที่มีผู้สร้างมาตรฐานทัศนคติแตกต่างกันออกไปหลายวิธี วิธีที่สร้างง่ายและสะดวกในการใช้แบบหนึ่งคือ การสร้างแบบวัดทัศนคติในรูปลักษณะของซีแมนติก ดิฟเฟอเรนเชียล สเกล (Semantic Differential Scale) เรียกสั้น ๆ ว่า S.D. ซิงชาร์ลส์ ออสกูค

¹William A. Scott, "Attitude Measurement," The Handbook of Social Psychology, ed. Gardner Lindzey and Aronson, 2d ed. (Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Co., 1968), pp. 206-210.

²William J. McGuire, "The Nature of Attitudes and Attitude Change" The Handbook of Social Psychology, ed. Gardner Lindzey, 2d ed. Gardner Lindzey and Aronson, 2d ed. (Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Co., 1969), pp. 155-156.

และได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้างประจำวัน ครูอาชีพจึงควรมีวุฒิหรือได้รับการฝึกอบรมตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูในมหาวิทยาลัย มีลักษณะแตกต่างจากครูอาชีพทั่วไป คือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ ในฐานะ เช่น นักวิจัย นักการศึกษา เป็นต้น บุคคลเหล่านี้อาจมีวุฒิครูหรือไม่ก็ได้

3. ผู้ที่ทำหน้าที่ครูในการศึกษานอกระบบโรงเรียน

4. บุคคลากรอื่นๆ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ วิทยากร ครูช่วยสอน ฯลฯ อย่างไรก็ตามครูควรมีลักษณะและบทบาทที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. รักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้า ปรับปรุงตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีความมั่นใจ และศรัทธาในอาชีพครู

2. มีความคิดเป็นของตัวเองกล้าแสดงออกเพื่อเผยแพร่ความคิดเห็น หรือความรู้ใหม่ ๆ ต่อสาธารณะ หรือเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตน

3. รักความยุติธรรม และกล้าหาญพอที่จะสู้เพื่อความเป็นธรรมของสังคม ค้ำชูปัญหาและสติ ตามกระบวนการที่ถูกต้อง

4. ประพฤติตัวและวางตนอยู่ในกรอบศีลธรรม จรรยาอันเป็นบรรทัดฐานที่ยอมรับกันทั่วไปในชุมชน¹

ถึงแก่วุฒิอักษร ให้ความหมายคร่าวๆ เป็นผู้มีหน้าที่อบรมกุลบุตร กุศริคา ตลอดจนผู้สมัครคนเข้ามารับการศึกษาทั้งปวงให้เจริญพร้อมทั้งด้านร่างกาย ปัญญาและ

¹ คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา, รายงานฉบับสมบูรณ์ของคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (อนุสารเพื่อการวิจัย ฉบับที่ 3, กองการวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2517), หน้า 49.

ความสามารถในการประกอบอาชีพ ฉะนั้น งานของครูจึงเป็นงานที่หนักมาก¹

ธนู แสงสวัสดิ์ กล่าวว่า ครูมีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ 2 ด้าน คือ ด้านวิชาการ และด้านความรู้ที่เจตียวดฉลาด ด้านคุณธรรม คือสิ่งที่มีอยู่แล้วในตัวครู เช่น ระเบียบวินัย ขยันขันแข็ง มัธยัสถ์ ตรงต่อเวลา สะอาด ประณีต ซื่อสัตย์ ฯลฯ ก่อนจึงจะสอนสิ่งต่าง ๆ แก่ผู้เรียนได้²

ส่วนในค่านิยมคึกคึกของครูนั้น ใครที่จะสมัครเป็นครู ควรคิดเสียก่อนว่า ต้องทำตนเป็นผู้มีน้ำใจเสียสละ เห็นแก่ความก้าวหน้า มีน้ำใจหนักแน่น ออกหน้า ต้องบังคับตัวเองในทุกเวลา การตามใจตนเองทำอะไรตามอารมณ์ มิใช่วิสัยของครูที่³

การเป็นครูที่ดีนั้น ไพบูลย์ อินทวิชา กล่าวว่าควรมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เป็นผู้ดี หมายถึง เป็นสุภาพชน เป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม ก่อรูปด้วยความคิดที่มีประโยชน์ต่อชาวโลก
2. เป็นผู้หนักแน่น ซึ่งพิจารณาใน 3 แง่ คือ ภาวะทางจิตใจ ภาวะทางปัญญา และภาวะต่อชาวโลก
3. เป็นผู้พัฒนา คือ พัฒนาทั้งทางตนเองและสังคม
4. เป็นผู้มึสติปะทั้งในการ เป็นผู้ให้และผู้รับการการศึกษา
5. เป็นผู้ออกหน้า เพื่อจะได้พัฒนามนุษย์และความไพบูลย์ทางปัญญา

¹ กิ่งแก้ว อัครถาวร, "หลักธรรมบางข้อและแรงจูงใจสำหรับครู," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ 3 (มกราคม 2512) : 27-31.

² ธนู แสงสวัสดิ์, "ความรับผิดชอบของครู," วารสารวิทยาลัยครูอาชีวศึกษา 5 (มีนาคม 2513) : 5-13.

³ ภิภุช บัญชานันท์, "อุดมคติของครู," ศรีนครินทร์สาร 1 (ตุลาคม-มกราคม 2517-2518) : 77-78.

6. เป็นผู้นิยมปฏิบัติ โดยครูจะศึกษาและพิสูจน์ด้วยตนเองก่อน

7. เป็นผู้นะแน่ว เพื่อช่วยให้เด็กรู้จักช่วยตนเองได้¹

สมบูรณ ขวัญยืน กล่าวถึง ครูดีที่คนส่วนใหญ่ต้องการว่า ครูเป็นผู้มีอิทธิพล
เหนือจิตใจผู้เรียน เด็กที่ไม่ชอบครูเพราะครูมักดูดี โมโหร้ายพูดจาขวาววาว เยาะเย้ย
จากกลาง การที่เด็กชอบครูเพราะสอนดีเข้าใจง่าย ชอบกวดความรู้นอกเวลาและ
น่าสนใจ มีน้ำใจเป็นประชาธิปไตยแท้จริง เห็นอกเห็นใจ เข้าใจผู้อื่น เป็นกันเองกับ
ผู้เรียน รู้จักให้อภัย แดงกายสุภาพ²

กล่าวโดยสรุปแล้ว ครูดีที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพจะต้อง³

1. เป็นผู้มีความรู้ (Knowledge) มีทัศนากว้าง ขวนขวายหาความรู้
อยู่เสมอ เพื่อจะได้ถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียนได้กว้างขวางถูกต้อง ความรู้ที่สำคัญ คือ
ความรู้ในวิชาชีพ ไคแก่ ความเชื่อมั่นในตนเอง รู้หลักวิชาการศึกษาและความรู้ทั่วไป
มีความรอบรูสูง

2. เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสูง

3. ดำรงตนเป็นแบบฉบับของครูดีทั่วไป เพราะครูเป็นแม่พิมพ์ของชาติ
เช่น ทำตนเป็นมิตรกับคนทั่วไป ขยันขันแข็ง ประพฤติดี มีเศรษฐกิจมั่นคง มีริยามารยาท
สุภาพเรียบร้อย

¹ไพบลีย์ อินทรวินา, "ครู : แม่พิมพ์, เรือจ้างหรือกัลยาณมิตร," วารสาร
สภาการศึกษาแห่งชาติ 7 (สิงหาคม 2515): 58-59.

²สมบูรณ ขวัญยืน, "ครูดีที่เราต้องการ," มิตรครู 11 (ธันวาคม 2512):
15-16.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 16.

4. ครูที่จะต้องมีน้ำใจเป็นประชาธิปไตย คือ เคารพซึ่งกันและกัน
 (Respect for Individual) : รวมมือประสานงานหรือมีส่วนร่วม
 (Cooperative participant and Sharing) : มีความเชื่อวิธีการ
 แห่งปัญญา (The Method of Intelligence) หรือมีปัญญาธรรม
5. ครูที่ต้องมีศักดิ์ศรี ต้องระลึกเสมอว่าเราเป็นใคร ต้องมีเหตุผลและ
 ช่วยกันดำรงเกียรติของครูไว้ ดังในระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของครู
6. มีสุขภาพดี มีอารมณ์ขัน มองโลกในแง่ดี
7. ต้องมีความอดทน

ความคิดเห็นดังกล่าว ตรงกับที่ สุรินทร์ สวัสดิ์ กล่าวว่าครูที่จะต้องมี
 คุณลักษณะที่สำคัญ คือ มีบุคลิกภาพดี มีเจตคติดีต่ออาชีพครู จะต้องมีจรรยาบรรณ
 ตามระเบียบประเพณีของครู พุทธศักราช 2506 กล่าวคือ ครูควรมีชีวิตในอาชีพ
 ครูและให้เกียรติแก่ครูด้วยกัน ครูควรบำเพ็ญตนให้สมกับที่ชื่อว่า เป็นครู ควรตั้งใจจะ
 ศึกษาหาความรู้ความชำนาญอยู่เสมอ ครูควรตั้งใจสอนศิษย์ให้เป็นพลเมืองดีของชาติ
 และต้องเสียสละ รับผิดชอบในหน้าที่การงาน นอกจากนี้ครูสภายังวางระเบียบเกี่ยว
 กับวินัย ตามระเบียบประเพณีของครูดังกล่าวว่า ครูต้องสุภาพเรียบร้อย ประพฤติ
 ตนอยู่ในความสุจริต ทำหน้าที่ตนด้วยความซื่อสัตย์ เที่ยงธรรม รักษาความสามัคคี
 ต้องหมั่นหาความรู้ใหม่และทันต่อเหตุการณ์เสมอ¹

เดวิด จี ไรอันส์ (David G. Rayans) หมายความว่า²คือครูที่สามารถ

¹สุรินทร์ สวัสดิ์, "ครูดีนั้นเป็นอย่างไร," วิทยากร 71 (กรกฎาคม
 2515) : 3-9.

²David G. Rayans, Characteristics of Teacher (Manassha;
 George Banta, 1960), p. 82.

ควบคุมอารมณ์ให้เข้าสังคมได้ มีความอดทน มีความรับผิดชอบ มีความมั่นคง สม่่าเสมอ มีความเป็นกันเองกับผู้อื่น สนใจความเดือดร้อนของนักเรียน หนักแน่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ ชนุ แสงศักดิ์ เห็นว่าครูที่ดีควรมีความสัมพันธ์กับนักเรียนดี ไม่แสดงอารมณ์รุนแรง มีน้ำใจนักกีฬา อดทน วางตัวเหมาะสม มีความรักในอาชีพครู ข้อสัต์ย่ของอาชีพ มีคุณสมบัติส่วนตัวและรูปร่างท่าทางดี¹

เทพ การระเกด ได้สรุปผลจากการค้นคว้าว่าครูที่ดีจะต้องมีบุคลิกภาพที่ดี มีศรัทธาในการสั่งสอนอบรม กระตือรือร้นในการทำงาน เชื่อมมั่นในคุณค่าของงานพร้อมสำหรับคำแนะนำ และเฝ้าหาความรู้อยู่เสมอ² ซึ่งตรงกับที่ จรุงญ คุณมี กล่าววว่า ครูดีจะต้องมีลักษณะส่วนตัว (Personal Characteristic) คือ เป็นผู้มีศีลธรรม สุภาพ มีความกรุณาปราณีต่อนักเรียนและบุคคลทั่วไป อุทิศเวลาให้งานสอนอย่างแท้จริง มีความสุขุม รอบคอบ ควบคุมจิตใจและความประพฤติได้ทุกโอกาส มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ ชอบและสนใจในวิชาที่สอน มีความภูมิใจในความเป็นครู และมีความเชื่อในการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย³

สำหรับด้านสมรรถภาพของการเป็นครูนั้น สาโรช บัวศรี กล่าวถึงความสำคัญที่ครูจะต้องมี⁴

¹ชนุ แสงศักดิ์, "ครูดี," วิทยจารย์ 2 (กุมภาพันธ์ 2505): 85-100.

²เทพ การระเกด, "สมบัติครู," ประชาศึกษา 1 (สิงหาคม 2505): 46-50.

³จรุงญ คุณมี, "กระบวนการสอน," ประชาศึกษา 29 (กรกฎาคม 2521):

3

⁴สาโรช บัวศรี, คำปราศรัยของนายสาโรช บัวศรี อธิบดีกรมการฝึกหัดครู, เอกสารนิเทศการศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514), หน้า 48.

1. สามารถทำการสอนได้เป็นอย่างดี
2. สามารถอบรม แนะนำและปกครองได้เป็นอย่างดี
3. สามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี
4. สามารถสร้างสัมพันธ์กับศิษย์เก่าและร่วมมือกับชุมชนเป็นอย่างดี
5. สามารถเป็นครูชั้นอาชีพได้

หากจะพิจารณาถึงนิยามที่ว่า ครูเป็นอาชีพชั้นสูงหรือไม่นั้น ครูจัดว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง เพราะเป็นวิชาที่ต้องอาศัยสติปัญญาในระดับสูง ครูมีหน้าที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามในทางที่ควรที่ควรทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สมอง ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนความสัมพันธ์กับผู้อื่น¹

อารี สัตถ์วิ กล่าวว่ามีอาชีพครูเป็นวิชาชั้นสูง เพราะวิชาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องให้บริการและรับผิดชอบต่อสังคม เป็นอาชีพที่มีรากฐานจากวิทยาการที่สร้างขึ้นมา (based on organized knowledge) เป็นอาชีพที่ต้องมีความก้าวหน้าเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากมีการค้นคว้าทดลองใหม่ ๆ และมีวิทยาการใหม่ ๆ ที่จะนำมาปรับปรุงการปฏิบัติงานเด็กหัดครูให้โดยประโยชน์แก่สังคมตลอดเวลา² ความเห็นดังกล่าวตรงกับที่ วาสนัน ศรีสมย์³ ว่าครูเป็นอาชีพชั้นสูง เป็นอาชีพที่ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความเสียสละ และผู้ประกอบวิชาชีพต้องดำเนินการศึกษาอบรมมาอย่างดี มี

¹ ละม้ายมาลี ศรีพิภักดิ์, "อาชีพครูเป็นวิชาชั้นสูงหรือไม่," ศูนย์ศึกษา 14 (เมษายน-มิถุนายน 2510) : 117.

² อารี สัตถ์วิ, "การตั้งจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาชีพครู," ศูนย์ศึกษา 12 (พฤศจิกายน 2508) : 5-9.

³ วาสนัน ศรีสมย์, "อาชีพชั้นสูงที่ถูกมองข้าม," มิตรครู 16 (กุมภาพันธ์ 2517) : 20.

จรรยาบรรณ มีคุณธรรมประจำใจสูง

คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้ความเห็นว่าวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการสอนประกอบด้วยวิชาการหรือเนื้อหาความรู้เฉพาะวิชาที่ใช้สอน และวิชาจากศาสตร์สาขาอื่น ๆ เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา แนวทางการวัดผลและประเมินผล ขณะเดียวกันก็มีหน้าที่หลักคือ อบรมสั่งสอนผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามทุกคน¹

ส่วนรับหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าอาชีพใดจะเป็นอาชีพหรือไม่ ต้องมีลักษณะดังนี้

1. มีบริการต่อสังคม ไม่ทำตนกับวิชาชีพอื่น เช่น บริการที่วิชาชีพทางการศึกษาทำ คือ การผลิตครูและนักการศึกษาออกไปทำหน้าที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน
2. ต้องมีระยะเวลาที่ให้การศึกษาก่อนสมาชิกของอาชีพนาน อย่างน้อยควรจะต้องถึงปริญญาตรีขึ้นไป
3. สมาชิกของวิชาชีพชั้นสูง จะต้องมีส่วนในการใช้วิชาชีพ (Profession Autonomy)
4. จรรยาบรรณ (Profession Ethics) ต้องมีจรรยาบรรณเพื่อยุติข้อบกพร่องในอาชีพปฏิบัติตนให้เหมาะสม ไม่หลอกลวงคนอื่น
5. มีสมาคมวิชาชีพ ซึ่งเป็นศูนย์กลางสำหรับยกมาตรฐานและเผยแพร่วิชาการของวิชาชีพ²

¹คึกฤทธิ์ ปราโมช, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับครู," ข้อคิดยึดถือครูจากกรมธรรมนาสอ. เขกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 152, 2516, หน้า 201.

²วิจิตร ศรีสุวาน, "บทบาทของวิชาการศึกษาในสังคมปัจจุบัน," ศูนย์ศึกษา 16 (เมษายน 2512): 11-22.

หัตถการดังกล่าวตรงกับที่ ฎก. (Carter V. Good) ให้ความหมายวิชาชีพ (Profession) ว่าเป็นอาชีพซึ่งโดยทั่วไปเกี่ยวกับการเตรียมในระยะเวลา ยาวนานและมีกฎเกณฑ์ จรรยาแห่งอาชีพ¹ ซึ่งพัฒนา น้อยแสงศรี ไคยัคหัตถการดังกล่าว พิจารณาว่า อาชีพครูเป็นวิชาชีพเพราะ

1. การเรียนวิชาชีพนี้ ต้องใช้ความสามารถทางสมองในระดับสูง อาชีพครูเป็นวิชาเฉพาะที่ให้การศึกษากับผู้เรียน ต้องมีการเตรียมการสอน
2. มีการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการวิจัยค้นคว้าทดลองหาข้อเท็จจริงและความรู้ใหม่ ๆ เสมอ
3. มีความมุ่งหมายในการปฏิบัติ เช่น เป็นครูก็ต้องทำการสอน
4. มีระบบควบคุม โดยใช้หลักการคือระเบียบคุรุสภาพุทธศักราช 2506 ว่าด้วยจรรยาบรรณของครูระเบียบประเพณีของครู
5. ให้บริการแก่สังคม ต้องการเสียสละ ต้องมีศรัทธาแรงกล้าและมีแรงจูงใจ

สำหรับเรื่องทัศนคติมีความสำคัญต่ออาชีพครูเพียงใดนั้น ชม ภูมิภาค³ กล่าวว่าการอุปสรรคที่สำคัญที่สุดต่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพของครู คือ ทัศนคติของครู ซึ่งการเตรียมบุคคลที่จะเป็นครานั้น นอกเหนือจากการให้ความรู้สามัญและความรู้ทางวิชาชีพแล้ว การสร้างสรรค์ทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง คนมีความรู้แต่ขาดทัศนคติที่ดีต่อการสอน ย่อมจะเป็นครูที่ดีไม่ได้ ครูเป็นผู้อ่านใจของนักเรียน ต้องมีความสนใจในคน

¹Carter V. Good, Dictionary of Education. p.415.

²พัฒนา น้อยแสงศรี, "การสอนเป็นวิชาชีพหรือแค่สูงหรือไม่," ศูนย์ศึกษา 11-12 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2512) 17-30.

³ชม ภูมิภาค, จิตวิทยาการเรียนการสอน (กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช, 2516), หน้า 155-156.

เข้าใจธรรมชาติของคน การเป็นครูจึงต้องใช้เวลาฝึกฝนวิชาที่ชั้นสูงอย่างอื่น ๆ เหมือนกัน

ความเห็นดังกล่าวตรงกับฟรานซิส เคอร์ติส (Francis D. Curtis) กล่าวไว้ว่าครูจำเป็นต้องมีทัศนคติทางอาชีพ ได้แก่ ความมีเหตุผล ความอยากรู้อยากเห็น ความมีน้ำใจกว้าง ความซื่อสัตย์ และมีใจเป็นกลาง มีการพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ ซึ่งเป็นทัศนคติที่ดีที่ทุกคนควรจะมีอยู่ในตัวเอง¹

สรุปได้ว่าการเป็นครูที่ดีนั้น ไม่ใช่ตัวจะจริงเป็นผู้มีความรู้ดีแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น คุณสมบัติของครูประกอบด้วยหลายอย่าง เช่น ความสามารถ ทักษะ ประสิทธิภาพ บุคลิกภาพ ทัศนคติ เป็นต้น โดยเฉพาะทัศนคตินั้นนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งที่มีส่วนทำให้บุคคลพึงพอใจหรือประสบผลสำเร็จในกิจการงาน โดยที่แต่ละบุคคลอาจมีทัศนคติดีหรือไม่ดีก็ได้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากมีผู้ทำวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติต่อวิชาชีพครูในระดับอุดมศึกษาน้อยมาก ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

กองการวิจัย กรมวิชาการ² ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติต่ออาชีพครูโดยทั่วไป เมื่อปี 2514 ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไป ทัศนคติต่ออาชีพครู การสอน และการอบรมเด็ก การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ฐานะทางเศรษฐกิจ ความเห็นและการต้องการความช่วยเหลือและอื่น ๆ จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งใช้ครูทุกประเภททั่วประเทศแบบสุ่ม จำนวน 16,925 คน ผลปรากฏว่าสาเหตุที่ครูส่วนใหญ่เลือกประกอบอาชีพนี้ เนื่องจากชอบอาชีพครูร้อยละ 29.30 เห็นว่าเป็น

¹Francis D. Curtis and George Greison Mallinson, Science in Daily Life (Boston: Ginn and Company, [n.d.]).

²กองการวิจัย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, "ผลการสำรวจความเป็นอยู่ของครูทั่วประเทศ" เอกสารการวิจัยทางการศึกษา 6 (2504), หน้า 58-60.

อาชีพที่มีเกียรติร้อยละ 22.71 ไต่ทำงานใกล้ชิดกับเด็กร้อยละ 15.97 ในเรื่องความพอใจสำหรับคนที่เลือกอาชีพครุ นั้น พอใจที่จะเลือกสอนถึงร้อยละ 92.99 ไม่พอใจสอนมีเพียงร้อยละ 1.96 เท่านั้น และจำนวนครูเกินกว่าครึ่งที่ไม่ต้องการเปลี่ยนอาชีพครูเป็นอาชีพอื่นมีถึงร้อยละ 62.68 และจำนวนที่ไม่ต้องการย้ายที่ทำงานมีร้อยละ 51.45 ส่วนจำนวนที่ต้องการเปลี่ยนอาชีพครูเป็นอาชีพอื่น เพราะเห็นว่าอาชีพอื่นมีทางก้าวหน้ากว่ามีร้อยละ 10.99

สเตลล์เวก¹ (Helena W.F. Stellwag) ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของครูต่ออาชีพของตนในประเทศเนเธอร์แลนด์ โดยใช้แบบสอบถามจากครู 2 ประเภท คือ ครูที่สอนในระดับประถมศึกษาอย่างน้อยร้อยละ 45 มีลักษณะดังนี้ คือเป็นครูที่ตามอุดมคติมีประโยชน์และมีความรับผิดชอบสูง เป็นผู้สนใจชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียน ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้น และผลจากการสอนในห้องเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้ครูในระดับประถมศึกษามีความทะเยอทะยานในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมมาก ซึ่งเห็นได้จากครูส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี ร้อยละ 58 และอายุต่ำกว่า 46 ปี ร้อยละ 29 กำลังศึกษาอยู่ ส่วนที่ทัศนคติต่ออาชีพครูของผู้ที่ทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา นั้น ปรากฏว่าความสนใจในสถานการศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในการเลือกอาชีพครูและครูส่วนใหญ่ต้องการให้การเรียนการสอนในห้องเรียนได้ผล ทั้งมีความต้องการให้นักเรียนเอาใจใส่ต่อการเรียนอย่างจริงจังอีกด้วย

ธิดา บุญยานยาว² ได้ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของครูปริญญาโท สาขา

¹George Z.F. Bereday, The Education and Training of Teacher ed. (London: Evan Brother Limitted, 1963), pp. 425-431.

²ธิดา บุญยานยาว, "ทัศนคติของครูปริญญาโทสาขาการแนะแนวและครูปริญญาโทสาขาอื่น ๆ ที่มีต่ออาชีพครู," (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2505).

การแนะแนว และครูปริญญาโทสาขาอื่น ๆ ที่มีต่ออาชีพครู โดยแยกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับของสถานศึกษา ที่ทำงานและสถานที่ทำงานในส่วนกลางและภูมิภาค ใ้กลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่จบปริญญาโทจากวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร สาขาการแนะแนว ที่ทำงานในส่วนกลางและภูมิภาค จำนวน 81 คน และครูที่สำเร็จปริญญาโทสาขาอื่น ๆ จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาที่ปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาค และส่วนกลางอีก 90 คน ใช้แบบสอบถามที่เป็นแบบวัดทัศนคติ ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ทัศนคติในเรื่องการประกอบอาชีพครูของครูแนะแนวสูงกว่าครูในสาขาอื่น
2. ทัศนคติของครูปริญญาโททั้งสองกลุ่ม เพศหญิงมีทัศนคติทางพึงพอใจมากกว่าเพศชาย
3. ทัศนคติของครูปริญญาโททั้งสองกลุ่ม ขึ้นอยู่กับอายุ เวลาทำงานหลังจากจบปริญญาโท สถานที่ทำงานทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค และระดับของสถานศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย